

Agnieszka Bobola

Katedra Polityki Agrarnej i Marketingu

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Źródła finansowania rolniczych ubezpieczeń społecznych w latach 1999–2006*

Wstęp

Grupa zawodowa rolników indywidualnych najpóźniej dostąpiła dobrodziejstwa płynącego z praw do powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych [Wawrzyniak, Wojtasik 2005, s. 5]. Znacznie wcześniej dobrodziejstwem tym zostali obdarzeni artyści i rzemieślnicy stanowiący znacznie mniejsze grupy zawodowe niż rolnicy.

Historia kształtowania się systemu rolniczych ubezpieczeń społecznych sięga zaledwie 1962 r., przy czym w rzeczywistości był to jedynie parasystem, za pomocą którego starano się „wyluskać” gospodarstwa rolne niespełniające kryterium produkcyjnego. Kolejne nowelizacje ustaw i ustawy właściwe z poszczególnych lat (1962, 1968, 1977, 1982) wprowadzały nowe wersje przepisów regulujące zręby działania systemu rolniczych ubezpieczeń społecznych [Wawrzyniak, Wojtasik 2005, s. 6].

Dopiero ustawa z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników [DzU z 1991 r. Nr 7, poz. 24 ze zm.] w znaczący sposób zreformowała system ubezpieczeń społecznych dla rolników i zaczęła spełniać porównywalne kryteria z przepisami o ubezpieczeniach społecznych w systemie powszechnym.

Na mocy tej ustawy została powołana odrębna instytucja, jaką jest Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, która na zasadzie honorowania praw nabytych przejęła zobowiązania wobec rolników i ich rodzin z poprzednich okresów ubezpieczenia i podjęła próbę wprowadzenia systemu rolniczych ubezpieczeń społecznych do gospodarki wolnorynkowej [Daszewski 2003, s. 40].

Zasady finansowania ubezpieczeń społecznych rolników i działalności KRUS szczegółowo ujęto w zapisach ustawy i statusach poszczególnych funduszy finansujących ubezpieczenia społeczne dla rolników i ich rodzin oraz działalność KRUS. Podstawą finansową stały się dwa odrębne fundusze:

---

*Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2005–2007 jako projekt badawczy nr 2 P06R 050 29.

- emerytalno-rentowy,
- składkowy.

Dodatkowo w ramach powstającego systemu ubezpieczenia społecznego rolników powołano cztery fundusze, które uzależniono bezpośrednio bądź też pośrednio od wpływów z ww. funduszy, a mianowicie fundusze prewencji i rehabilitacji, administracyjny, rezerwowy i motywacyjny.

O ile w warunkach gospodarki wolnorynkowej działalność dwóch pierwszych funduszy nie budzi większych zastrzeżeń, o tyle funkcjonowanie czterech pozostałych budzi wiele kontrowersji i krytyki.

Dlatego też na mocy ustawy z 2 kwietnia 2004 r. [DzU z 2004 r. Nr 91, poz. 873] zlikwidowano fundusz rezerwowy. Dzięki czemu nieznacznie uprościła się struktura powiązań między funduszami KRUS. Próbowano także zlikwidować fundusz administracyjny [Rządowa autopoprawka do projektu nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przyjęta przez Radę Ministrów 28 września 2004 r.], ale zmiana ta nie została wprowadzona.

Kolejne zmiany zapewne będą możliwe dopiero po wprowadzeniu nowej ustawy o finansach publicznych, która zakłada przekształcenie Funduszu Składkowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników w państwowy fundusz celowy oraz zlikwidowanie funduszu prewencji i rehabilitacji, którego zadania przejąć ma fundusz składkowy [<http://www.kprm.gov.pl/070626-pu8.htm>]. Zlikwidowanie funduszu motywacyjnego zapewne jednak nie będzie możliwe, dalsze bowiem jego funkcjonowanie zostało pozytywnie zaopiniowane przez ekspertów Banku Światowego, których zdaniem konieczne jest jedynie zrewidowanie zasad jego funkcjonowania. Ważne jest bowiem, aby środki tego funduszu były rozdzielane zgodnie z ich przeznaczeniem, a nie były jedynie formą rekompensaty dla pracowników za niskie płace [Fizpatrick 2005, s. 57–58].

Material i metody

Celem opracowania jest określenie zasad finansowania funduszy KRUS. Pierwszą część artykułu poświęcono kwestii dotyczącej reguł finansowania funduszy KRUS i powiązań między nimi, drugą natomiast poświęcono analizie źródeł przychodów trzech funduszy KRUS: emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego. Analizę przeprowadzono na podstawie wskaźników struktury oraz dynamiki łańcuchowej i jednopodstawowej [Waśniewski, Skoczylas 1997, s. 44].

Analiza wskaźników struktury przychodów funduszy KRUS pozwoliła na zaobserwowanie zmian, jakie nastąpiły, a które zasadniczo wpłynęły na sposoby finansowania poszczególnych funduszy KRUS. Z kolei badanie wskaźników

dynamiki łańcuchowej i jednopodstawowej sumy przychodów poszczególnych funduszy KRUS oraz ich szczegółowych pozycji pozwoliło na ustalenie zmian, jakie nastąpiły na przestrzeni obserwowanych lat.

Wskaźniki dynamiki łańcuchowej obliczano jako procentowy stosunek wielkości z danego roku do wielkości z roku poprzedniego, natomiast wskaźniki dynamiki jednopodstawowej obliczano porównując do wielkości bazowej wszystkie analizowane lata.

W artykule zastosowano metodę analizy dogmatycznej aktów prawnych oraz metodę analizy przychodów funduszy dokonaną w formie tabelarycznej.

Materiałem badawczym, który poddano analizie w ramach tego artykułu, były sprawozdania roczne KRUS z lat 1999–2006, dotyczące funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego.

Struktura powiązań między funduszami KRUS

W ramach systemu rolniczych ubezpieczeń społecznych wyodrębniono ubezpieczenia chorobowo-wypadkowo-macierzyńskie (I filar) i emerytalno-rentowe (II filar) [Podstawka 2002, s. 133]. Podział taki jest konsekwencją założeń odnoszących się do sposobów ich finansowania.

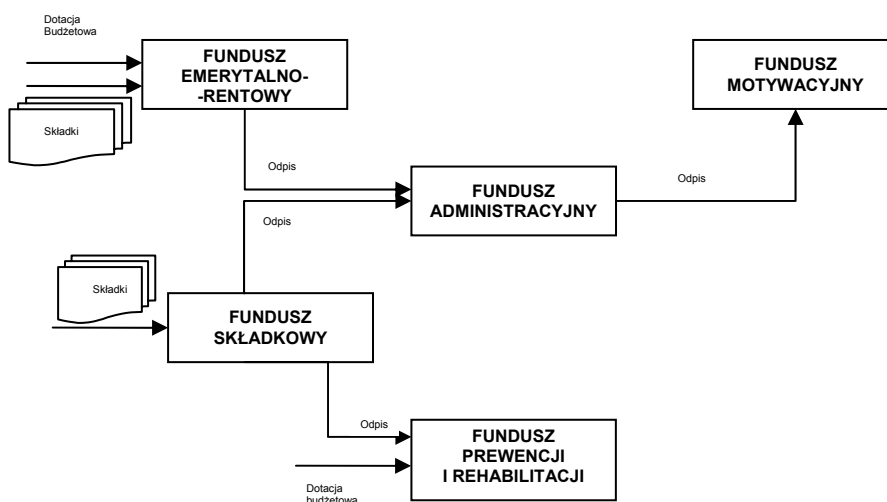
Na potrzeby ubezpieczeń emerytalno-rentowych powołano fundusz, którego zadaniem miała być obsługa świadczeń długookresowych, finansowanych w dużej mierze z budżetu państwa, dlatego też przyjęto tu zasadę solidarności ogólnospołecznej. W przypadku zaś ubezpieczeń chorobowych, wypadkowych i macierzyńskich powołano drugi fundusz, samofinansujący się, gdyż u jego podstaw leżało przekonanie o celowości zasady solidarności wewnątrzgrupowej [Klimkowski 2006, s. 34]. Te dwa fundusze stanowiące trzon systemu rolniczych ubezpieczeń społecznych w dużej mierze finansują funkcjonowanie pozostałych funduszy.

Schemat powiązań między poszczególnymi funduszami KRUS zgodny z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników z 20 grudnia 1990 r. [DzU z 1991 r. Nr 7, poz. 24 ze zm.] był dość skomplikowany. Do 2004 r. działalność KRUS była finansowana przez sześć funduszy (emerytalno-rentowy, składkowy, prewencji i rehabilitacji, administracyjny, motywacyjny i rezerwowy). Po zlikwidowaniu jednak funduszu rezerwowego na mocy ustawy z 2 kwietnia 2004 r. [DzU z 2004 r. Nr 91, poz. 873] zgodnie z reformą Hausnera schemat ten nieznacznie się uprościł.

Zależności między pięcioma obecnie funkcjonującymi funduszami KRUS przedstawia schemat 1. Największe znaczenie w finansowaniu działalności KRUS odgrywają fundusz emerytalno-rentowy oraz fundusz składkowy. Pozo-

stałe trzy natomiast bezpośrednio (fundusz prewencji i rehabilitacji oraz fundusz administracyjny) bądź pośrednio (fundusz motywacyjny) związane są z przychodami ww. funduszy.

Prowadzona przez KRUS samodzielna gospodarka finansowa ustalana jest na podstawie rocznego planu finansowo-rzeczowego. Plan ten sporządzany jest przez Prezesa KRUS po uprzednim zaopiniowaniu przez Radę Rolników. Ostatecznie plan ten zatwierdzany jest przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, po zasięgnięciu opinii Ministra Finansów. Zatwierdzenie planu finansowo-rzeczowego następuje po ogłoszeniu ustawy budżetowej na dany rok [Malinowska, Misiąg 1999].

Schemat 1

Powiązania pomiędzy przychodami funduszy KRUS

Źródło: Na podstawie ustawy z 2 kwietnia 2004 r. o systemie rolniczych ubezpieczeń społecznych [DzU z 2004 r. Nr 91, poz. 873] zmodyfikowano schemat zawarty w pracy E. Malinowska, W. Misiąg, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Kierunki modyfikacji organizacji i systemu finansowego, maszynopis powielony, Warszawa 1999.

Wzajemne powiązania między funduszami KRUS wpływają na nadmierne skomplikowanie struktury finansowania Kasy. Tabela 1 prezentuje zasady finansowania poszczególnych funduszy KRUS.

Wśród analizowanych przychodów funduszy KRUS w latach 1999–2006 fundusz emerytalno-rentowy osiągał największe przychody, najmniejsze natomiast wpływy zaobserwowano w środkach funduszu prewencji i rehabilitacji.

Średnia arytmetyczna przychodów ogółem badanych funduszy w latach 1999–2006 wynosiła w przypadku funduszu emerytalno-rentowego 15 593 527 tys. zł, prewencji i rehabilitacji 29 995 tys. zł, a w przypadku administracyjnego 468 257 tys. zł (tab. 2).

Tabela 1
Źródła finansowania funduszy KRUS

Nazwa funduszu	Źródła finansowania
Składkowy	<ul style="list-style-type: none"> - składki na ubezpieczenia wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz odsetki z tytułu zwłoki w opłacaniu tych składek, - kwoty z tytułu zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, - kwoty z tytułu zwrotu wydatków na świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego, w przypadku gdy odpowiedzialność cywilną za przyczyny wypadku lub choroby ponosi osoba, na której rachunek pracował poszkodowany, - wpływy z tytułu innych wierzytelności cywilnoprawnych funduszu, - odsetki od środków na rachunkach bankowych, - wpływy z tytułu kredytów bankowych oraz pożyczek z funduszu rezerwowego, zaciąganych na uzupełnienie środków funduszu, - darowizny i dobrowolne wpłaty.
Emerytalno- rentowy	<ul style="list-style-type: none"> - dotacje z budżetu państwa, - składki na ubezpieczenia emerytalno-rentowe oraz odsetki z tytułu zwłoki w opłacaniu tych składek, - kwoty z tytułu zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, - refundacja ze środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, - odsetki od środków na rachunkach bankowych.
Prewencji i rehabilitacji	<ul style="list-style-type: none"> - odpisy z funduszu składkowego w wysokości 5% planowanych wydatków, - dotacja budżetowa, - odsetki od środków na rachunkach bankowych, - wpływy związane z prowadzeniem działalności w zakresie prewencji i rehabilitacji.
Administra- cyjny	<ul style="list-style-type: none"> - odpisy z funduszu składkowego w wysokości do 9% jego planowanych wydatków, - odpisy z funduszu emerytalno-rentowego w wysokości do 3,5% jego planowanych wydatków, - w razie niedoboru funduszu administracyjnego pokrywa go fundusz składkowy, - odsetki od środków na rachunkach bankowych, refundacji z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych kosztów obsługi świadczeń w przypadku zbiegu prawa do świadczeń oraz m.in. z odpłatności za wydawnictwa instruktażowe, informacyjne, za usługi.
Motywacyjny	<ul style="list-style-type: none"> - odpisy z funduszu administracyjnego, naliczanego z funduszu składkowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników [DzU z 1991 r. Nr 7, poz. 24 ze zm.] zgodnie ze zmianami wprowadzonymi ustawą z 2 kwietnia 2004 r. o systemie rolniczych ubezpieczeń społecznych [DzU z 2004 r. Nr 91, poz. 873].

Tabela 2

Wielkości nominalne przychodów funduszu emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego KRUS (w tys. zł)

Wyszczególnienie		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Emerytalno-rentowy	Dotacja z budżetu państwa	12 891 343	13 212 713	14 880 619	15 389 955	15 013 899	15 129 962	14 710 000	14 932 671
	Przychody własne	1 014 317	874 000	955 319	1 016 092	1 070 708	1 150 264	1 106 520	1 238 184
	Inne przychody	6 783	7 344	-	-	16 669	26 703	70 159	33 995
	Przych. ogółem	13 912 443	14 094 057	15 835 938	16 406 047	16 101 276	16 306 929	15 886 679	16 204 850
Średnia		15 593 527							
Prewencji i rehabilitacji	Dotacja z budżetu państwa	20 000	21 140	27 500	27 000	29 300	29 100	2 500	4 000
	Odpis z FS	3 195	3 125	3 143	3 544	4 361	5 698	25 700	21 532
	Pozostałe przychody	4 312	3 921	227	114	79	174	174	123
	Przych. ogółem	27 507	28 186	30 870	30 658	33 740	34 972	28 374	25 655
Średnia		29 995							
Administracyjny	Odpis z FER	313 300	331 200	353 100	350 550	355 225	356 000	366 000	370 000
	Odpis z FS	14 379	14 063	14 144	15 945	19 624	25 641	41 139	40 059
	Pozostałe przychody	106 399	91 975	100 539	94 965	92 379	92 741	100 745	85 943
	Przych. ogółem	434 078	437 238	467 783	461 460	467 228	474 382	507 884	496 002
Średnia		468 257							

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych KRUS z działalności funduszu emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego z lat 1999–2006; FS – fundusz składkowy, FER – fundusz emerytalno-rentowy, Przych. ogółem – przychody ogółem.

W analizowanym okresie przychody ogółem funduszu emerytalno-rentowego odnotowały wzrost o 2 292 407 tys. zł w stosunku do roku bazowego. Jednak nie możemy tutaj jednoznacznie mówić o wyraźnej tendencji wzrostowej, gdyż w analizowanym okresie wartość przychodów ogółem odnotowała znaczący wzrost jedynie między latami 1999–2002 (z kwoty 13 912 443 tys. zł do kwoty 16 406 047 tys. zł). W 2003 r. nastąpił spadek wartości przychodów o 304 771 tys. zł, a w 2004 r. wzrost do poziomu 16 306 929 tys. zł. Rok 2005 to ponowny spadek wielkości przychodów ogółem funduszu do poziomu 15 886 679 tys. zł, a w 2006 r. odnotowano wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 318 171 tys. zł. Na zmiany te bezpośrednio wpływ miały przychody pochodzące z dotacji budżetowej finansującej działalność tego funduszu.

Wielkości przychodów ogółem funduszu prewencji i rehabilitacji w latach 1999–2006 odnotowały spadek w stosunku do roku bazowego o 1852 tys. zł. Jednakże zauważyć należy, że wyraźny spadek wielkości przychodów ogółem funduszu nastąpił dopiero w latach 2005–2006. Poprzednie badane lata (1999–2004) charakteryzowały się wyraźną tendencją wzrostową (z 27 507 tys. zł do 34 972 tys. zł, z niewielkim spadkiem w 2002 r. do 30 658 tys. zł). W 2004 r. przychody ogółem tego funduszu osiągnęły wartość najwyższą spośród badanych lat wynoszącą 34 972 tys. zł.

Z analizy wartości nominalnych źródeł finansowania funduszu administracyjnego wynika, iż w 2006 r. w stosunku do 1999 r. nastąpił wzrost wielkości przychodów ogółem tego funduszu o 61 924 tys. zł. Lata 1999–2005 charakteryzowały się wyraźną tendencją wzrostową wielkości przychodów ogółem FA (z 434 078 tys. zł do 507 884 tys. zł, z niewielkim spadkiem w 2002 r. o 6323 tys. zł w stosunku do 2003 r.). W 2006 r. wielkość przychodów ogółem funduszu spadła o 11 882 tys. zł w stosunku do 2005 r.

Analiza struktury funduszu emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego

Jak wynika z analizy tabeli 3, dotacja budżetu państwa w okresie 1999–2006 stanowiła podstawowe źródło dochodów funduszu emerytalno-rentowego, co zapewne związane jest z charakterystycznymi dla ubezpieczeń społecznych gwarancjami państwa wypłaty świadczeń z ubezpieczenia społecznego rolników. Marginalne znaczenie odgrywały natomiast wpływy ze składek opłacanych przez samych rolników. W każdym z badanych lat wielkość dotacji z budżetu państwa przekroczyła 92%. Największy udział dotacji budżetowej zaobserwowano w 2001 r. (94,0%), najmniejszy natomiast w 2006 r. (92,2%). Przychody

Tabela 3

Struktura przychodów funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego KRUS (w %)

Wyszczególnienie		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Emerytalno-rentowy	Dotacja z budżetu państwa	92,7	93,7	94,0	93,8	93,2	92,8	92,6	92,2
	Przychody własne	7,3	6,2	6,0	6,2	6,7	7,0	7,0	7,6
	Inne przychody	0,0	0,1			0,1	0,2	0,4	0,2
	Przychody ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100
Prewencji i rehabilitacji	Dotacja z budżetu państwa	72,7	75,0	89,1	88,0	86,9	83,2	8,8	15,6
	Odpis z FS	11,6	11,1	10,2	11,6	12,9	16,3	90,6	83,9
	Pozostałe przychody	15,7	13,9	0,7	0,4	0,2	0,5	0,6	0,5
	Przychody ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100
Administracyjny	Odpis z FER	72,2	75,8	75,5	76,0	76,0	75,0	72,1	74,6
	Odpis z FS	3,3	3,2	3,0	3,4	4,2	5,4	8,1	8,1
	Pozostałe przychody	24,5	21,0	21,5	20,6	19,8	9,6	19,8	17,3
	Przychody ogółem	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych KRUS z działalności funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego z lat 1999–2006.

własne w tych samych latach największy odsetek składek w strukturze wpływów funduszu odnotowały w 2006 r. (7,6%) najmniejszy natomiast w 2001 r. (6%).

W strukturze funduszu prewencji i rehabilitacji do 2004 r. udział dotacji budżetowej również stanowił główne źródło jego finansowania. W latach 2005–2006 nastąpiła natomiast duża zmiana w sposobie finansowania działalności FPiR, która była związana z wprowadzeniem zmian w ustawie z 2 kwietnia 2004 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników [DzU z 2004 r. Nr 91, poz. 873] zwiększających możliwość dokonywania odpisów z funduszu składowego z 1% do 5% planowanych wydatków funduszu. Odpisy z funduszu składowego osiągnęły największy udział w strukturze przychodów tego funduszu w 2005 r. (90,6%). W tym samym roku przychody pochodzące z dotacji budżetowej osiągnęły wartość najniższą z całego obserwowanego okresu (8,8%).

Z analizy struktury funduszu administracyjnego w poszczególnych latach wynika natomiast, że udział odpisów z funduszu emerytalno-rentowego w strukturze przychodów tego funduszu był dominujący i przekraczał 72%. Oznacza to, że FA również w badanych latach był dotowany z budżetu państwa, tyle że pośrednio, przez odpisy. Pozostałe przychody zasilające ten fundusz miały również znaczący udział w strukturze finansowania poszczególnych lat, przekraczający 17%. Najmniejszy odsetek w strukturze przychodów tego funduszu stanowiły natomiast wpływy będące odpisem z funduszu składkowego. Jednakże warto zauważyć jest to, że ich udział w latach 1999–2006 systematycznie wzrastał – z 3,3% w 1999 r. do 8,1% w latach 2005 i 2006. Ten ponaddwukrotny wzrost udziału odpisów z funduszu składkowego był związany z wprowadzeniem zapisów w ustawie z 2 kwietnia 2004 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników [DzU z 2004 r. Nr 91, poz. 873] zwiększających możliwość dokonywania odpisów z funduszu składkowego z 4,5% do 9% planowanych wydatków tego funduszu.

Analiza dynamiki łańcuchowej i jednopodstawowej funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego

Z dynamiki łańcuchowej przychodów (tab. 4) wynika, że największy wzrost udziału dotacji budżetowej finansującej działalność funduszu emerytalno-rentowego KRUS nastąpił w 2001 r., o 12,6% w stosunku do 2000 r. W ciągu badanego okresu począwszy od 2001 r. dynamika dotacji z budżetu państwa była względnie stabilna. Dynamika przychodów własnych funduszu natomiast największa była między latami 2006 i 2005 i wynosiła 111,9%. Z uwagi na duży udział dotacji budżetowej, finansującej działalność funduszu emerytalno-rentowego, dynamika przychodów ogółem kształtowała się podobnie jak dynamika dotacji budżetowej. Największy jej wzrost zanotowano między latami 2000 i 2001 (o 12,4%).

Wskaźniki dynamiki przychodów funduszu prewencji i rehabilitacji wykazywały natomiast, że dynamika dotacji z budżetu państwa największy wzrost odnotowała w 2006 r. w stosunku do 2005 r. i wynosiła 160,0%. Dynamika odpisów z funduszu składkowego wykazała największy wzrost między latami 2004 i 2005 (o 451%). Przychody ogółem tego funduszu największy wzrost odnotowała między latami 2002 i 2003 (o 10,1%).

Dynamika odpisów z funduszu emerytalno-rentowego finansującego działalność funduszu administracyjnego największy wzrost odnotowała między latami 2000 i 2001 i wynosiła 106,6%. Dynamika łańcuchowa odpisów z fun-

Tabela 4

Wskaźniki dynamiki łańcuchowej przychodów funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego KRUS (w %)

Wyszczególnienie		2000/ /1999· ·100	2001/ /2000· ·100	2002/ /2001· ·100	2003/ /2002· ·100	2004/ /2003· ·100	2005/ /2004· ·100	2006/ /2005· ·100
Emerytalno-rentowy	Dotacja z budżetu państwa	102,5	112,6	103,4	97,6	100,8	97,2	101,5
	Przychody własne	86,2	109,3	106,4	105,4	107,4	96,2	111,9
	Inne przychody	108,3	–	–	–	160,2	262,7	48,5
	Przychody ogółem	101,3	112,4	103,6	98,1	101,3	97,4	102,0
Prewencji i rehabilitacji	Dotacja z budżetu państwa	105,7	130,1	98,2	108,5	99,3	8,6	160,0
	Odpis z FS	97,8	100,6	112,8	123,1	130,7	451,0	83,8
	Pozostałe przychody	90,9	5,8	50,2	69,3	220,3	100,0	70,7
	Przychody ogółem	102,5	109,5	99,3	110,1	103,7	81,1	90,4
Administracyjny	Odpis z FER	105,7	106,6	99,3	101,3	100,2	102,8	101,1
	Odpis z FS	97,8	100,6	112,7	123,1	130,7	160,4	97,4
	Pozostałe przychody	86,4	109,3	94,5	97,3	100,4	108,6	85,3
	Przychody ogółem	100,7	107,0	98,6	101,2	101,5	107,1	97,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych KRUS z działalności funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego z lat 1999–2006.

duszu składkowego odnotowała największy wzrost między latami 2004 i 2005 (160,4%). Największą dynamikę przychodów ogółem tego funduszu zaobserwowano między latami 2000 i 2001 (107,0%) oraz między latami 2004 i 2005 (107,1%).

Analiza wskaźników dynamiki jednopodstawowej (tab. 5) przychodów ogółem funduszu emerytalno-rentowego wskazuje z kolei, że największy wzrost dynamiki odnotowano w 2002 r. w stosunku do 1999 r. wynoszący 117,9%, na co bezpośredni wpływ miał najwyższy w badanym okresie wzrost dynamiki dotacji budżetowej (19,4%). Wśród przychodów własnych tego funduszu największy wzrost odnotowano w 2006 r. w stosunku do roku bazowego (o 22,1%).

Dynamika przychodów ogółem funduszu prewencji i rehabilitacji największy wzrost odnotowała w 2004 r. (o 27,1%) w stosunku do roku bazowego.

Tabela 5

Wskaźniki dynamiki jednopodstawowej przychodów funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego KRUS (w %)

Wyszczególnienie		2000/ /1999· ·100	2001/ /1999· ·100	2002/ /1999· ·100	2003/ /1999· ·100	2004/ /1999· ·100	2005/ /1999· ·100	2006/ /1999· ·100
Emerytalno-rentowy	Dotacja z budżetu państwa	102,5	115,4	119,4	116,5	117,4	114,1	115,8
	Przychody własne	86,2	94,2	100,2	105,6	113,4	109,1	122,1
	Inne przychody	108,3	–	–	245,7	393,7	1034	501,2
	Przychody ogółem	101,3	113,8	117,9	115,7	117,2	114,2	116,5
Prewencji i rehabilitacji	Dotacja z budżetu państwa	105,7	137,5	135,0	146,5	145,5	12,5	20,0
	Odpis z FS	97,8	98,4	110,9	136,5	178,3	804,4	673,9
	Pozostałe przychody	90,9	5,3	2,6	1,8	4,0	4,0	2,9
	Przychody ogółem	102,5	112,2	111,5	122,7	127,1	103,2	93,3
Administracyjny	Odpis z FER	105,7	112,7	111,9	113,4	113,6	116,8	118,1
	Odpis z FS	97,8	98,4	110,9	136,5	178,3	286,1	278,6
	Pozostałe przychody	86,4	94,5	89,3	86,8	87,2	94,7	80,8
	Przychody ogółem	100,7	107,8	106,3	107,6	109,3	117,0	114,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych KRUS z działalności funduszy emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego z lat 1999–2006.

Wśród przychodów tego funduszu dotacje z budżetu państwa wykazały największą dynamikę w 2003 r. wynoszącą 146,5%. Odpisy z funduszu składowego KRUS największy wzrost w stosunku do 1999 r. odnotowały w 2005 r., wynosząc 804,4%.

Największy wzrost przychodów ogółem funduszu administracyjnego w stosunku do 1999 r. odnotowano w 2005 r. (o 17,0%). W ramach tego funduszu największy wzrost wystąpił w przypadku dynamiki odpisu z funduszu składowego w 2005 r. wynoszącej 286,1%. Odpis z funduszu emerytalno-rentowego największy wzrost miał miejsce także w 2005 r. (18,1%).

Wnioski

Działalność funduszy KRUS uzależniona jest od przychodów finansujących je. Analiza *ex post* źródeł finansowania (przychodów) trzech badanych funduszy (emerytalno-rentowego, prewencji i rehabilitacji oraz administracyjnego) wykazała:

- 1) utrzymującą się na względnie stałym i dominującym poziomie wielkość udziału dotacji z budżetu państwa oraz marginalny udział przychodów własnych finansujących działalność funduszu emerytalno-rentowego,
- 2) wysoki i dominujący udział wielkości odpisu z funduszu emerytalno-rentowego finansującego działalność funduszu administracyjnego, oznaczający że działalność FA także w badanych latach 1999–2006 wspierana była przez dotacje budżetowe (pośrednio),
- 3) wyraźną tendencję zmian w sposobie finansowania funduszu prewencji i rehabilitacji z dominującego udziału dotacji budżetowej na rzecz odpisów z funduszu składkowego,
- 4) wzrosty i spadki wskaźników dynamiki łańcuchowej przychodów ogółem w badanych latach w przypadku każdego z analizowanych funduszy,
- 5) tendencje wzrostowe przychodów ogółem funduszy emerytalno-rentowego i administracyjnego w 2006 r. w stosunku do 1999 r., o czym świadczą wskaźniki dynamiki jednopodstawowej. W przypadku funduszu prewencji i rehabilitacji natomiast tendencja wzrostowa między latami 1999–2004 została zahamowana w latach 2005–2006, kiedy wystąpił spadek wynikający ze zmian w strukturze źródeł finansowania funduszu w ww. latach.

Literatura

- DASZEWSKI K.: *Finansowanie systemu ubezpieczeń społecznych rolników – stan obecny i perspektywy*, [w:] *Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne w rolnictwie*, IMW, Lublin 2003, s. 40.
- FIZPATRICK G.: *Ocena struktury organizacyjnej KRUS, Raport (wersja ostateczna)*, (i) *Ocena KRUS jako organizacji*; (ii) *Zalecenia w kwestii niezbędnych zmian w KRUS*; oraz (iii) *Komentarze dotyczące Strategii IT KRUS*, Bank Światowy, 19 lipca 2005, s. 57–58.
- KLIMKOWSKI C., *Stan obecny i perspektywy ubezpieczenia społecznego rolników*, IERiGŻ – PIB, Warszawa 2006, s. 34.
- MALINOWSKA E., MISIĄG W.: *Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Kierunki modyfikacji organizacji i systemu finansowego*, maszynopis powielony, Warszawa 1999.

- PODSTAWKA M.: *Rolnicze ubezpieczenia społeczne – aspekty prawno-finansowe*, [w:] *Ubezpieczenia społeczne, Wieś i rolnictwo* red. M. Adamowicz, SGGW, Warszawa 2002, s. 133.
- WAŚNIEWSKI T., SKOCZYŁAS W.: *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, WSB w Poznaniu, 1997, s. 44.
- WAWRZYŃIAK B.M., WOJTASIK B.: *Ubezpieczenia społeczne rolników*, Oficyna Wydawnicza LEGA, Włocławek 2005, s. 5 – 6, 73–79.
- Ustawa z 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, DzU z 1991 r. Nr 7, poz. 24 ze zm.
- Ustawa z 2 kwietnia 2004 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, DzU z 2004 r. Nr 91, poz. 873.
- Rządowa autopoprawka do projektu nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przyjęta przez Radę ministrów 28 września 2004 roku, do sejmu skierowana została 19 października 2004 roku.
- <http://www.kprm.gov.pl/070626-pu8.htm>

FUNDING SOURCES OF SOCIAL INSURANCE FOR FARMERS IN 1999–2006

Abstract

The paper aims to present principles of Agricultural Social Insurance Fund (KRUS) funding. There were analyzed the sources of funding for Pension, Prevention and Rehabilitation as well as Administrative KRUS funds. The investigations of funding sources (incomes) were based on analyses of the structure, dynamics and changes of face values.